

TEKSTS: Elīna ŠMITE un LLKA. FOTO: LLKA

Zināmi 2015. gada labākie lauksaimniecības un mežsaimniecības kooperatīvi

Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija (LLKA) 29. janvārī Bīriņu pilī svinīgā pasākumā paziņoja konkursa *Gada labākais lauksaimniecības/mežsaimniecības kooperatīvs 2015* rezultātus.

2015. gada labākais lauksaimniecības/mežsaimniecības kooperatīvs mazo kooperatīvu grupā – piena ražotāju kooperatīvs Bites

Kā labākais kooperatīvs mazo kooperatīvu grupā ar apgrozījumu līdz 300 000 EUR ar 670 balsim jau otro gadu pēc kārtas uzvarēja PKS *Bites* ar vadītāju **Birutu Pudnieci** priekšgalā. Kopš saņemta kooperatīva atbilstība, tam ir iespēja pieteikties dažādiem atbalsta pasākumiem un ieguldīt investīcijās, arī aizvadītajā gadā attīstības plānošana turpinājās – tika iegādāta automašīna piena pārvadāšanai. Kā atzīst Biruta Pudniece, ir liels gandarījums, ka kooperatīvs ar nebut ne lielu biedru skaitu var sasniegt tik augstu novērtējumu:

– Saņemtā atzinība uzliek vēl papildu atbildību, jo kooperatīvam jācenšas kļūt vēl labākam, rūpējoties gan par saviem

biedriem, gan piesaistot jaunus. Laureāta statusu ieguvām arī pērn, kad vairāk mudināju biedrus un visus atbalstītājus iesaistīties balsošanā, tad arī balsu skaits bija lielāks.

Vispār PKS *Bites* dibināšana notikusi tālajā 1913. gadā, apvienojot vietējās piensaimnieku biedrības. 1993. gadā kooperatīvu atjaunoja, izmantojot arī senās iestrādes. Pati kooperatīvā strādāju kopš tā atjaunošanas kā ekspeditore, bet no 2012. gada kā valdes priekšsēdētāja. Nu jau 37 gadus esmu pavadījusi piensaimniecībā, pēc profesijas esmu zootehniķe. Kopā ar šoferi braucam ar piena savācējauto, jo es veicu piena analīzes, dažkārt konsultēju kooperatīva biedrus.

Kooperatīvā ir 36 biedri, no tiem ražošanā ir 26. Pamazām no kooperatīva atsijājam tos, kas ar reālu ražošanu vairs nenodarbojas. Mūsu biedri pārsvarā ir Vietalvas un Sausnējas pagastu mazās saimniecības, kuru īpašumā ir no 3 līdz 20 govīm, dažās ir arī nedaudz vairāk. Mazās saimniecības ir iespēja lauku iedzīvotājiem pelnīt, nevis prasīt pabalstus. Ja nebūtu kooperatīva, piena pārstrādātāji jau nebrauktu pa sētām, lai savāktu pienu no mūsu saimniecībām. Mēs braucam un savācam arī pārsimts un pārdesmit litru.

Savākto pienu vedam uz SIA *Jēkabpils piena kombināts* – tas mums ir stabils un uzticams partneris. Kādreiz ir bijusi doma mainīt piena pārstrādātāju, bet neesam pieraduši *skraidīt*, un arī šajā laikā, kad piena cenas krit, varam būt apmierināti.

Lepojamies, ka, salīdzinot ar 2014. gadu, par 30 % ir pieaudzis savācama piena apjoms. Galvenokārt tas skaidrojams ar to, ka kooperatīvā atgriezās tās saimniecības, kas iepriekš bija devušas pienu uzreiz Jēkabpils piena kombinātam.

Pērn iegādājāmies otru piena pārvadāšanas auto – lietotu

MAN ar 7.6 t ietilpību. Taču rezervē mums ir auto GAZ-53 ar 4 t piena cisternu. Tas var noderēt, ja palielināsies biedru un līdz ar to arī savācamā piena apjoms. Ja kooperatīvs būtu ātrāk saņēmis atbilstību, būtu varējuši izmantot atbalstu arī ātrāk.

Piensaimniecība ir istā nozare, ar ko nodarboties mūsu apgabalā – Vidzemes augstienē, jo graudkopībai te nav piemērots reljefs. Mēdzam teikt, ka mums ir ekoloģisks piens, jo govīs ēd dzīvu zāli, pastaigājas svaigā gaisā un redz saules gaismu.

Protams, piena cenu kritums ir dramatisks. Kad runājam ar saimniekiem, domājam – nu kaut kad taču cenām ir jāsāk kāpt, nevar būt, ka visu laiku tikai kritīsies! Cerību mēs saglabājam. Labi, ka mūsu zemnieki ir tik pacietīgi.

2015. gada labākais lauksaimniecības/mežsaimniecības kooperatīvs vidēji lielo kooperatīvu grupā – piena ražotāju kooperatīvs Avots

Vidēji lielo kooperatīvu grupā ar apgrozījumu no 301 000 EUR līdz 1.5 milj. EUR šogad labākais ir piena kooperatīvs Avots no Dagdas novada, kuru vada **Valentīna Avgustova**. Šis kooperatīvs saņēma 866 balsis. Kooperatīvs apvieno 211, galvenokārt mazos, piena ražotājus. Kooperatīvs ne tikai nodrošina saviem biedriem saražotā piena realizāciju, bet arī palīdz uzlabot piena kvalitāti, konsultē biedrus par aktuāliem jautājumiem piena ražošanā, ciltsdarbā, palīdz organizēt izglītojošus seminārus, pieredzes apmaiņas braucienus, popularizē labākās pašmāju un ārvalstu pieredzes, jaunākās tehnoloģijas. Tāpat LPKS Avots vadītāja reizē ir arī pagasta lauksaimniecības konsultante un palīdz gan kooperatīva biedriem, gan citiem zemniekiem apgūt Eiropas Savienības un valsts atbalsta līdzekļus. Arī Valentīna Avgustova atzīst gandarījumu un pateicību saviem biedriem, kuri balsoja par savu kooperatīvu:

– Šādu atzīni saņēmam jau otro reizi, pirmo reizi par laureātiem kļuvām 2010. gadā, kad konkurss notika pirmo reizi. Šoreiz uzvara nāca kā pārsteigums, jo laukos iedzīvotājiem nemaz nav tik brīva pieeja datoram un internetam, lai regulāri atdodu balsis. Tomēr par balsošanas iespējām atgādinājām un priecājamies, ka biedriem tas bija šķītis pietiekami svarīgi. Ja salīdzina savāktā piena apjomu pirms pieciem gadiem, kad pirmo reizi ieguvām atzīni, tas ir audzis vismaz trīskārt. Šobrīd apgrozījums mums jau ir virs 1 milj. EUR.

LPKS Avots ir dibināts 1993. gadā, un tik ilgi arī esmu tā valdes priekšsēdētāja. Protams, kooperatīvs savas darbības laikā ir krietni attīstījies – mums nav vis viena, bet piecas piena savākšanas mašīnas. Tāpat ir audzis arī biedru skaits un nomainījušās paaudzes – vecāka gadagājuma cilvēku ir daudz mazāk, taču arī daudz gados jaunu piensaimnieku mums nav. Kooperatīvs

AKTUĀLI

vairākas reizes ir piedalījies modernizācijas projektos, iegādājoties nerūsējošās mucas piena uzglabāšanai un veicot citas investīcijas.

Mūsu biedru saimniecībās govju skaits variē no 1 līdz pat 55, vidēji ir 10 līdz 15 ragaiņu. Pienu jau ilgus gadus nododam a/s *Preiļu siers*, iepriekš ir bijuši arī citi sadarbības partneri. *Avota* biedri pagaidām vēl nav mainījuši darbības profilu, taču apkārtnē ir trīs saimniecības ar diezgan lieliem ganāmpulkiem, kas piena govīs nomainījušas pret gaļas lopu audzēšanu.

Protams, dalība kooperatīvā zemniekiem dod zināmu drošības sajūtu, tomēr piena cenas ziņā tas neko daudz neietekmē. Mēs ņemam pienu Rēzeknes, Krāslavas, Aglonas un Dagdas novados. Pašlaik īsti nav skaidrs, vai attīstīties, palielināt biedru skaitu un savāktā piena apjomu, jo attālumi starp saimniecībām ir lieli. Ja pēc vienas govīs slaukuma jābrauc lieks kilometrs, tas kooperatīva izmaksas tikai palielina.

Esam draudzīgs un strādīgs kooperatīvs, darbinieki ir tiešām lojāli un atbildīgi. Šoferi ir strādājuši arī naktīs, veicot remontu, lai no rīta jau dotos pie saimniekiem. Es esmu tikusies ar katru kooperatīva saimniecību un sadarbības partneri – risinām visas iespējamās neskaidrības un problēmas. Palīdzam ar padomu, kā vien varam. Kooperatīvs saimniekam ir daudz tuvāk, nekā lielle piena pārstrādātāji. Tas, ko pašlaik gribētos visvairāk, ir stabilitāte – lai varētu droši strādāt un attīstīties, jo vēlme augt un entuziasms mums ir. Taču, ja piena cenas kritīs šobrīd, kas būs vasarā?

2015. gada labākais lauksaimniecības/mežsaimniecības kooperatīvs lielo kooperatīvu grupā – graudu audzētāju kooperatīvs VAKS

Lielo kooperatīvu grupā ar apgrozījumu no 1.5 milj. EUR un vairāk par labāko kooperatīvu ar 648 balsīm tika atzīts Vidzemes un Latgales graudu nozares kooperatīvs VAKS. Pēdējo 16 gadu laikā vērojama kooperatīva stabila izaugsme – pieaug gan apgrozījums, gan biedru skaits, tāpat arī katru gadu paplašinās kooperatīva darbības reģioni un tiek atvērtas arvien jaunas filiāles un graudu pieņemšanas punkti.

Šobrīd kooperatīvā ir apvienojušies vairāk nekā 480 Vidzemes un Latgales lauksaimnieki. VAKS misija ir vienmēr rīkoties atbilstoši biedru interesēm un strādāt tā, lai veicinātu biedru saimniecību attīstību un sniegtu viņiem ekonomisku labumu. „Pateicība balsotājiem par vērtējumu! Jūtamies gandarīti. Taču tas ir izaicinājums arī turpmāk būt spēcīgiem tirgū un turpināt kooperatīva un kooperācijas attīstību,” stāsta kooperatīva VAKS valdes priekšsēdētājs un LLKA valdes priekšsēdētājs **Indulis Jansons**.

Gada kooperatīvs izaugsmē 2015 – meža īpašnieku kooperatīvs Mežsaimnieks

Nominācijas *Gada kooperatīvs izaugsmē 2015* laureāts tika noteikts, pamatojoties uz vairākiem saimnieciskās darbības rādītājiem – neto apgrozījuma, biedru skaita un pārpalikuma pieaugumu. Tāpat tika vērtēta kooperatīva darbības teritorija un uzsāktie projekti darbības efektivizēšanai. Galējo lēmumu par šīs nominācijas laureātu pieņēma žūrija, kurā piedalījās pārstāvji no Zemkopības ministrijas, A/S *Swedbank*, SIA *Amazone* un žurnāla *AgroTops*.

MPKS *Mežsaimnieks* neto apgrozījums no 137 152 EUR 2014. gadā pieaudzis līdz MPKS *Mežsaimnieks* bija 31 meža īpašnieks, 2015. gada beigās kooperatīvā darbojās jau 58 mežsaimnieki. Līdz šim kooperatīvs apvienoja biedrus tikai Kurzemē, bet kopš pagājušā gada otrās puses *Mežsaimnieks* uzsācis darbību arī Zemgalē. MPKS *Mežsaimnieks* bija pirmais nozares kooperatīvs, jo meža īpašnieku kooperācija ir salīdzinoši nesena, aizsākās tikai 2012. gadā.

„Nemot vērā, ka 2015. gada sākumā mūsu pašu prognozes par kooperatīva izaugsmi bija visai pieticīgas, jau gada beigās apgrozījuma pieaugums krietni palielinājās, kas arī mums kā mazam kooperatīvam sniedza izrāvienu izaugsmē starp visiem pārējiem,” stāsta mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības valdes loceklis **Grigorijš Rozentāls**:

– 2015. gadā esam strauji auguši, tāpēc aizdomas par novērtējumu šajā nominācijā bija. Tā kā esam vēl samērā neliela organizācija, strauji attīstīties mums ir vienkāršāk, jo tiešām ir vēl daudz, kur augt. Pērn mums izdevās apgrozījumu kāpināt vairāk nekā piecas reizes. Protams, šāda strauja attīstība garantē nemitīgus izaicinājumus, liek nemitīgi likvidēt šaurās vietas, lai nodrošinātu vienmērīgu attīstību, vienmērīgu jaudu visos ķēdes posmos. Jāatzīst – gandarījums par sasniegto ir liels.

Attīstīties mums lielā mērā palīdz biedru uzticēšanās. Jo aiz katras cirsmas un darījuma stāv reāls cilvēks, kas ir pieņēmis lēmumu iesaistīties mūsu kooperatīvā kā biedrs. Uzticību var iegūt tad, ja dari savu darbu labi un esi godīgs. Tad var panākt strauju izaugsmi arī visai organizācijai. Pērn kooperatīvs ieguvis 20 tūkst. m³ koksnes, ko esam centušies pārdot par saviem biedriem izdevīgāko cenu un nosacījumiem. Protams, arī mēs piedaļam kļūdas, bet jāstrādā tā, lai to būtu pēc iespējas mazāk.

Šogad mērķis ir visu dubultot – gan biedru skaitu, gan apgrozījumu, gan pārdodamās koksnes apjomu. Vai to tiešām izdosies sasniegt, redzēsīm gada beigās. Esam uzstādījuši sev augstu latiņu.

Speciālbalvas Par 2015. gada investīcijām kooperatīva konkurētspējas paaugstināšanai saņēma piena ražotāju kooperatīvs Straupe

PKS *Straupe*, izmantojot Eiropas Savienības fondu līdzfinansējumu, iepriekšējā gadā ir ieguldījusi aptuveni 1.2 milj. EUR vērtas investīcijas pasākumos piena pārstrādes un realizācijas nodrošināšanai un uzlabošanai. Tāpat jāatzīmē, ka šis piena ražotāju kooperatīvs jau ilgstoši uzskatāms par stabilāko piena ražotāju kooperatīvu Latvijā, un tā valdes priekšsēdētājs **Imants Balodis** ir gandarīts, ka līdztekus ieguldījumiem attīstībā izdevies noturēt arī augstu piena iepirkuma cenu saviem biedriem – piena piegādātājiem:

– Šāda nominācija nebija paredzēta, tāpēc, protams, jutos pārsteigts, to saņemot. Pēdējo sešu gadu laikā PKS *Straupe* ir īstenojusi deviņus attīstības projektus gan saistībā ar būvniecību, gan dažādu iekārtu iegādi. Divus pēdējos projektus finišējām pērn. Viens bija aptuveni 160 tūkst. EUR vērtībā, kad ieguldījām dažādu tehnoloģisko procesu uzlabošanā, piemēram, veicām katlumājas rekonstrukciju, iegādājāmies sviesta fasētāju. Papildinot noteikumu izvadišanas sistēmu ar iekārtām to mehāniskai un ķīmiskai attīrīšanai, sakārtota arī svarīgā vides aizsardzības joma.

Otrs projekts bija līdz šim apjomīgākais ražošanas un realizācijas modernizācijā, ko sākām 2013. gadā – nedaudz virs 1 milj. EUR vērtībā. Projekta ietvaros tapa pienotavas piebūve trijos stāvos. Pirmajā atrodas gatavās produkcijas noliktavas un saldētava, otrajā – biezpiena ražošanas cehs, trešajā stāvā – degustācijas zāle un telpas grāmatvedībai. Arī esošajā ražošanas ēkā nomainījām vairākas iekārtas, veicām telpu remontu un pārbūvi. Nomainot vēl dažas iekārtas, kuru vecumu bija pat grūti noteikt, tagad beidzot esam posmā, kad visas iekārtas ir modernas un ar pietiekami lielām jaudām, augstāku higiēnas atbilstības pakāpi. Visā pienotavā nomainījām ventilācijas sistēmu, kas vairs īsti nepildīja savas funkcijas, ierīkojām jaunu automatizētu līniju produktu cauruļvadu un iekārtu mazgāšanai, ko pārtikas ražotāji sauc par CIP.

Šobrīd gan Eiropā, gan citur pasaulē piena nozarē ir jau ielidzis cenu lejupslīdes periods un nav ieraugāms gals ne problēmām tirgos, ne arī ar to saistītām ģeopolitiskajām valstu attiecībām. Tam gan nevajadzētu būt pārsteigumam, jo līdzīgas situācijas jau ir bijušas un cikliski atkārtojušās. Mēs, izstrādājot savu kooperatīva darbības stratēģiju, kaut kā intuitīvi esam tam gatavojušies un, izrādās, arī šobrīd varam nodrošināt saviem biedriem, darbiniekiem to stabilitātes sajūtu, kas daudziem nozarē, sevišķi piena ražotājiem, daļēji zudusi. Jau agrāk izveidotais *drošības spilvens* ir saglabājies, un ir laba sajūta, ka varam turpināt maksāt augstāko cenu par pienu Latvijā. Pērn tā vidēji bija par 27 %

AKTUĀLI

augstāka, salīdzinot ar vidējo cenu valstī, lai gan arī mūsu maksātā cena ir kritusies par aptuveni 20 %, ja salīdzina ar laiku pirms Krievijas embargo.

Priecājos, ka nav neviena kavēta maksājuma ne biedriem par pienu, ne algas darbiniekiem, ne nodokļi valstij. Tāpat arī turpinām biedriem izsniegt istermiņa bezprocentu aizdevumus saimniecisko jautājumu risināšanai. Drošības sajūtu dodam arī 86 darbiniekiem, nodrošinot veselības polises.

VID pērn mūsu nelielo kooperatīvu ieskaitīja lielo nodokļu maksātāju sarakstā. Uz gadu noteikts *saudzēšanas periods*, jo ilgstoši un godprātīgi pildām attiecības pret valsts budžetu.

Nevaram gan būt apmierināti ar ienākumu samazināšanos pērn (par 11 %), galvenokārt saistībā ar realizācijas cenu kritumu. Arī dažu produktu pārdošanas apjomi ir samazinājušies un diemžēl šogad turpina iet mazumā. Kooperatīva produkcijas noieta tirgus ir Latvijā, un pusi no produktiem pārdodam savos 15 veikalos un tirdzniecības vietās. Piedalāmies iepirkumos budžeta iestādēm, sadarbojamies arī citiem piena pārstrādes uzņēmumiem un kooperatīviem produkcijas realizācijā. Nelielas produktu partijas ir nosūtītas uz ASV un Bulgāriju. Taču, tāpat kā visi pārtikas ražotāji, esam nobažījušies par ilgstošo ārējā tirgus stagnāciju, kas rada nenormāli lielu konkurenci un cenu dempingu mazajā un arvien sarūkošajā Latvijas tirgū. Ziemas vidū fermeriem samazinās cenas un nav pat, kur pārdot pienu, – tādu situāciju es neatceros. Un šī neziņa par piena nozares tuvāko nākotni aug augumā.

Speciālbalvas Par 2015. gada investīcijām kooperatīva konkurētspējas paaugstināšanai saņēma graudu audzētāju kooperatīvs Daiva

Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība *Daiva*, izmantojot Eiropas Savienības fondu līdzfinansējumu, iepriekšējā

gadā ir veikusi gandrīz pusmiljona eiro vērtas investīcijas – veikta divu graudu glabāšanas torņu un graudu noliktavas būvniecība. Tāpat apsveicama ir kooperatīva iniciatīva alternatīvās enerģijas izmantošanā graudu kalšu darbības nodrošināšanai. Par kooperatīva darbību vairāk stāsta tā valdes priekšsēdētājs **Arnīs Ķibers**:

– Paldies LLKA, ka tikām novērtēti un pamanīti! Pērn mums tiešām bija lielākās investīcijas kooperatīva darbības laikā, taču šogad investīcijas ir plānotas pat vēl lielākas!

LPKS *Daiva* nav liels kooperatīvs, taču mūsu reģiona zemnieku vajadzības nodrošinām. Šis ir viens no pirmajiem graudkopības kooperatīviem Latvijā, dibināts 1993. gadā. No toreizējā Straumes kolhoza, izmantojot pajas un apvienojot zemniekus, izveidojām kooperatīvu. Mūsu biedri ir ne tikai no Rūjienas novada, bet arī no tuvējās apkārtnes – Naukšēniem, Sēļiem, Vecates, Burtniekiem u.c. Tā kā kooperatīvs izveidojās uzreiz pēc kolhoza likvidācijas, lauksaimnieciskā darbība neapstājās, un jau sākotnēji bija daudz mazāku saimniecību, kas gadu gaitā ir attīstījušās.

Tā kā kooperatīvs pastāv jau vairāk nekā 20 gadus, varam salīdzināt, kādas ir bijušas attīstības iespējas sākumā un pašlaik. Kādreiz viss bija atkarīgs tikai no pašiem, kā arī minimāls atbalsts nāca no Zemkopības ministrijas. Pirmais attīstības uzrāviens sākās, kad tika nodibināta LLKA un kooperatīvajām sabiedrībām tika nodrošināti zināmi atvieglojumi darbības izveidē un attīstībā. Pēc tam kooperatīviem palīdzēja Eiropas Savienības atbalsts un parādījās pieeja dažādiem fondiem, ko arī mēs regulāri izmantojam.

Pašlaik 63 mūsu kooperatīva kopumā apsaimnieko ap 4000 ha. Interese iestāties mūsu kooperatīvā ir liela, taču pagaidām vairāk biedru nevaram uzņemt, jo mums jāattīstās, lai varētu nodrošināt kvalitatīvus pakalpojumus jau esošajiem biedriem. Tāpēc arī plānojam ierīkot vēl vienu jaudīgu graudu pieņemšanas līniju, tad arī biedru skaits varētu augt.

Saviem biedriem piedāvājam vairākus pakalpojumus. Nodrošinām graudu pirmapstrādi, uzglabāšanu, realizāciju, lopbarības graudu malšanu un placināšanu, kā arī lopbarības piegādi fermām. Mūsu pusē daudzi zemnieki nodarbojas ar piena lopkopību, ir pat vairāki valsts ražīgākie ganāmpulki. Piemēram, ZS *Ceriņi* nodrošinām lopbarības miltus. *Daiva* ir arī LPKS VAKS biedrs, ar kuru sadarbojamies, lai zemniekiem būtu izdevīgāk iegādāties minerālmēslus un augu aizsardzības līdzekļus.

Pirms diviem gadiem kooperatīva apkures sistēmai sākām izmantot šķeldu un graudu pelavas, kas krietni samazināja mūsu izdevumus. Īpaši līdz 2012. gadam dīzeldegviela bija ļoti dārga, tāpēc lielākā daļa no apgrozījuma tika izlietota samaksai par to. Pašlaik varam daudz vairāk līdzekļu atlicināt attīstībai.

